

formning mere udførligt end den konkrete politiske kamp. Men Cantors version af idéhistorie er ikke ætervaderi uden forbindelse med virkeligheden som en del af den tyske Geistesgeschichte vedrørende middelalderen.

For et bredere dansk publikum vil navnlig Cantors bog kunne anbefales forudsat at bogens selvvalgte begrænsning akcepteres. Derimod er det tvivlsomt, om nogen af bøgerne kan finde anvendelse i universitetsundervisningen med dens udvikling i retning af specialisering på bekostning af overblik og sammenhæng gennem århundrederne.

ESBEN ALBRECHTSEN

F. M. STENTON: *Anglo-Saxon England*. Third Edition. *Oxford History of England*. Clarendon Press: Oxford University Press, 1971. xlv, 766 s. £ 3.50.

Stenton's nu klassiske syntese af Englands historie fra angelsaxernes indvandring til Vilhelm Erobrerens død udkom første gang i 1943, og anden udgave allerede i 1947 med kun få rettelser og mindre ændringer. Siden sin fremkomst har den stået som standardværket, det selvfølgelige udgangspunkt for studier i perioden. Den har tegnet forskningens opfattelse af udviklingen som hele, og den har fungeret som håndbog.

I de sidste år før sin død i 1967 arbejdede Stenton med bogen med henblik på at udsende en tredje udgave, og dette arbejde er efter hans død afsluttet af hans enke og flere kolleger, som har taget meget pietetsfuldt på teksten. Det mindst problematiske er givetvis at føre bogen ajour som håndbog. Der er optaget ny litteratur i den fortrinlige ræsonnerende bibliografi, noterne henviser til nye kildeudgaver, nye fakta er indarbejdet i teksten og yderligere har bogen nu fået en udførlig indholdsfortegnelse på 30 sider ligesom de øvrige bind i serien. Anderledes vanskeligt er det at holde en fremstilling på højde med situationen som syntese af forskningens aktuelle opfattelse, og det er et ganske specielt utaknemmeligt hverv med den foreliggende bog, for få synteser har i en grad som Stenton's *Anglo-Saxon England* inspireret til ny forskning; her har den, alle andre gode sider ufortalt, sin allerstørste fortjeneste. Det bliver formodentlig netop i denne funktion, at bogen i fremtiden vil komme til at stå svagest, for der er ikke gjort noget forsøg på at tage hensyn til den forskning efter 1943, som er uenig med Stenton i fx. hans opfattelse af samfundsstrukturen, hvor Stenton i fortsættelse af Stubbs ligger på den germansk-demokratiske linje. På dette og andre punkter kan man idag ikke give en syntese, kun gøre rede for de modstridende opfattelser. Stenton havde det imidlertid sådan, at han holdt sig til kilderne, og hvis andre var enige med ham i hans tolkning, var det godt (- for dem), var de uenige, ignorerede han dem mildt (jvf. Dorothy Whitelocks nekrolog over ham i *English Historical Review* 1969, s. 1-11). Dette synspunkt er, hvad der forekommer unødvendigt og lidet hensigtsmæssigt for håndbogsfunktionen, også anlagt i bibliografien, hvor man derfor må savne væsentlige nyere arbejder af forskere som fx. Warren Hollister, John, Sawyer, Richardson og Sayles.

Det vil heraf forstås, at der ikke er sket væsentlige ændringer ved Stenton's værk. Hans synspunkter er i det store og hele uændrede siden 1943, og de er fremdeles vægtige, man kan stadig ikke studere perioden uden Stenton's hjælp,

men de er ikke moderne længere. Bogen giver ikke nogen dækkende indføring i aktuelle forskningsproblemer, står snarere som et monument over Stenton.

NIELS LUND

HANS-GEORG BECK: Senat und Volk von Konstantinopel. Probleme der byzantinischen Verfassungsgeschichte. Bayerische Akademie der Wissenschaften. Philosophisch-historische Klasse. Sitzungsberichte. Jahrgang 1966, Heft 6. Verlag der Bayerischen Akademie der Wissenschaften. In Kommission bei der C. H. Beck'schen Verlagsbuchhandlung München. München 1966. 75 s.

Sigtet med Hans-Georg Becks arbejde er at påvise, at det byzantinske kejserdømme aldrig bliver absolut af karakter og at senat og folk århundrederne igennem har haft en central placering i byzantinsk forfatningsliv. Denne centrale placering finder forf. især klart fremtrædende i forbindelse med successionen, og det er her hans these, at tronfølgen gennem hele perioden fra 2. halvdel af det 5. årh. til rigets undergang 1453 principielt har ligget i hænderne på senatet og folket, men ikke hæren; ganske vist spiller hæren ved nogle tronskifter en vis rolle, idet den kan stille sig bag en tronprætendent, men det er først i det øjeblik, prætendenten gennem forhandling vinder senat og folk for sig, at han har mulighed for at tage hovedstaden og dermed kejsertronen i besiddelse. Beck tilspidser sin these i den grad, at han anser hæren for at være et totalt underordnet element i kejserens konstitutionelle magtgrundlag, uanset på hvilket tidspunkt af den tusindårige udvikling fra senantik til senmiddelalder, vi befinder os. Han fremfører med stor skarpsindighed et betydeligt kildemateriale som belæg for sin opfattelse, men forekommer mig til tider lovlig hårdhændet og kategorisk i sin tolkning af kildematerialet. I et tilfælde, hvor hæren helt klart tager initiativet til og gennemfører et tronskifte (Alexios III's tronbestigelse 1195), forklares dette med, at hovedstaden sov og derved tillod hæren at tilrive sig senatets og folkets ret (s. 35f). Ganske vist kan Beck tage en byzantinsk historiker (Niketas Choniates) som belæg for sin tolkning, men det er spørgsmålet, om udtalelsen »den dem (altså senatet og folket) tilkommende ret« virkelig kan tages som bevis for, at hæren ingen ret havde. Dele af det kildemateriale, forf. fremlægger, kan såvidt jeg kan se endda tages til indtægt for, at også hæren ansås for at være et integrerende led i kejsermagtens konstitutionelle basis (fx. s. 35, hvor Beck nævner, at historikeren Michael Psellos må gøre sin tids kejsere opmærksom på, at også hæren hørte til rigets forfatningsorganer).

Formentlig ligger arbejdets væsentligste styrke på et andet punkt: at det sandsynliggør eksistensen af en »legal« procedure for gennemførelse af revolutioner. Denne procedures centrale ceremonielle element er ifølge Beck en slags negativ akklamation (*dysfēmia*), der skal ophæve virkningen af den akklamation, der er blevet givet til den siddende kejser ved hans tronbestigelse (*eufēmia*), og derved åbne vejen for det næste led i proceduren, akklamationen af den nye kejser (s. 41). Det er lykkedes Beck at finde en række kildesteder, der synes at være vægtige indicier for, at denne *dysfēmia* faktisk har været et accepteret og anvendt fænomen i byzantinsk forfatningsliv. Hvis videre forsk-